

Asia

Ulkoasiainneuvosto 14.10.2019 Luxemburg

Kokous

14.10.2019 - 14.10.2019

Ajankohtaisissa asioissa puheenjohtaja KE Mogherini kertoi YK:n yleiskokouksen korkean tason viikolla käydyistä kokouksista liittyen Libyaan, Iraniin ja Venezuelaan.

Syyrian tilanteen osalta UAN-keskustelussa tuomittiin Turkin sotilaalliset toimet Koillis-Syyriassa; tilanne on hyvin huolestuttava. Keskusteluissa esillä olivat myös Syyrian jälleenrakennus ja poliittinen prosessi.

UAN hyväksyi kahdet päätelmät. Ensimmäinen koskee Koillis-Syyriaa ja toinen Turkin poraustoimia itäisellä Välimerellä. Koillis-Syyria -päätelmissä EU-maat tuomitsevat Turkin sotilaalliset toimet alueella ja esittävät vakavan huolen tilanteesta. Asevientä rajoittava linjaus on ilmaistu poliittisena sitoumuksena. Turkin poraustoimintaa itäisellä Välimerellä koskevissa päätelmissä annettiin tuki Kyproksen suvereniteetille ja alueelliselle koskemattomuudelle sekä päätettiin ns. tyhjän pakoteregimin perustamisesta.

UAN kävi lyhyen keskustelun Ukrainan tilanteesta. Kokouksen jälkeen oli epävirallinen lounas, jonka vieraana oli Ukrainan ulkoministeri Prystaiko. UAN piti tärkeänä välittää Ukrainalle viesti EU:n vahvasta tuesta.

1. A-kohtien hyväksyminen

Hyväksyttiin asiakirjan 12853/19 mukaisesti.

2. Ajankohtaiset aiheet

Puheenjohtaja KE Federica Mogherini totesi, että Iranin osalta YK:n yleiskokouksen korkean tason viikolla ydinohjelasopimus JCPOA-ministeritason kokous oli myönteinen, ja maat antoivat yhteisen lausunnon, jossa ne sitoutuivat ydinohjelasopimuksen täyteen toimeenpanoon. Seuraavat viikot ovat tärkeitä.

Libyan osalta Ranskan ja Italian järjestämä kokous oli merkittävä myös EU:n yhtenäisyyden osoittamiseksi. Berliinin konferenssi tarjoaa mahdollisuuden tehdä jatkotyötä. EU:n yhdenmetyt rajavalvonnan avustusoperaatio Libyassa (EUBAM) on palannut Tripoliin EU-delegaation toimiessa edelleen Tunisista. Venezuelaa koskien YK:n yleiskokouksen yhteydessä kokoontuivat International Contact Group sekä Liman ryhmä. EU järjestää yhdessä UNHCR:n ja IOM:n kanssa Brysselin kansainvälisen pakolaiskonferenssin 28.-29.10. Osallistuminen kokoukseen on tärkeää. KE Mogherini oli vierailut Moldovassa ja välitti kesällä hyväksynyt EU-viestit. Myös naapuruuspolitiikan komissaari Hahnin vierailu oli ollut myönteinen. Moldovan tilanteen tiivistä seuranta ja reformien tukemista tulee jatkaa.

Libyaa koskeissa kommenttipuheenvuoroissa nousi esiin seuraavia näkemyksiä: alueellisia toimijoita tulee painostaa asevientikiellon noudattamiseen ja tulitaukoon; Afrikan unionilla tulee olla paikkansa pöydässä; Berliinin konferenssille on korkeat odotukset; huoli Libyan tilanteen eskaloitumisesta entisestään, ml. droonien käyttö; YK:n pääsihteerin Libya-erityisedustajaa Ghassan Salaméa tulee tukea; EU:n yhtenäisyys tärkeää.

Iraniin liittyvissä kommenttipuheenvuoroissa nousi esiin seuraavia asioita: syyskuussa tehdyt iskut Saudi-Arabiaan; New Yorkin JCPOA-kokous; Ranskan presidentti Emmanuel Macronin aloitteet; tarve jännityksen lieventämiselle; vuoropuhelun tärkeys; tarve edetä erityismaksujärjestelmän (Instex) osalta. Myös kansainväliset meriturvallisuusaloitteet Hormuzin-salmen kauttakulun turvaamiseksi mainittiin. Diplomaattisten toimien tulee olla vahvoja.

3. Syyria ja 4. Turkin poraustoiminta itäisellä Välimerellä

Keskustelu YK:n Syyria-erityisedustaja Geir Pedersenin kanssa

YK:n Syyria-erityisedustaja Pedersen ja YK:n pääsihteerin Guterres ovat olleet yhteydessä eri toimijoihin, ja vedonneet väkivaltaisuuksien lopettamiseksi. Pedersen informoi Syyrian tilanteesta, ja piti kehitystä hyvin vakavana ja huolestuttavana. EU tukee Pedersenin työtä.

UAN keskusteli tilannekuvasta. Todellinen poliittinen edistyminen on vaikeaa. Turkin aikeista ei ole selkeää tietoa. Humanitaarinen tilanne alueella (ml. veden saanti) on hälyttävä. Ihmisiä on joutunut siirtymään taisteluiden tieltä. Epäillään tapahtuneen myös sotarikoksia. Myös Idlibin tilanne tuotiin esiin huolestuttavana kehityskulkuna (ilmaiskuja ja taisteluja). Turvallisen paluun edellytykset ovat vaikeat. Arvioiden mukaan 7 miljoonaa pakolaista ulkomailla ja 6 miljoonaa sisäisesti siirtynyttä henkilöä eivät suurimmalta osin halua palata Syyriaan ennen kuin tilanne maassa paranee. Myös 1,5 miljoonalta on viety oikeus heidän omistamaansa maahan tai asumuksiin.

Keskusteltiin alueen eri maiden, toimijoiden ja liittoumien välisistä suhteista ja jakolinjoista. Koillis-Syyrian tilanteella todettiin olevan laaja-alaisia vaikutuksia, ml. arabien välisiin suhteisiin sekä Yhdysvaltojen, Turkin ja Venäjän välisiin suhteisiin. Arabiliiton kerrottiin antaneen kovasanaisen lausunnon. Tilanteella vaikutusta myös ISIL:iin ja sen toimintaan, erityisesti jos vangituille taistelijoille tulee mahdollisuudet paeta. Koillis-Syyrian tilanteen kehittymisen katsottiin potentiaalisesti voivan tuoda uhkia myös kansainväliselle rauhalle ja turvallisuudelle laajemmin.

Tarvitaan askeleita, joilla olisi mahdollista luoda myönteinen kierre. EU:n tulee edistää tätä kehitystä. Perustuslakikomitean työn on tarkoitus käynnistyä 30.10. Perustuslakikomitean perustamisen todettiin olleen tärkeää, mutta myös joitakin epäileviä äänenpainoja kuultiin. Erityisenä saavutuksena todettiin naisten edustus (melkein 30 %), mutta puutteitakin on ml. kurdien asemassa. Tuhansien ihmisten muistutettiin olevan yhä kadoksissa tai pidätettyinä. Maanlaajuinen tulitauko olisi tärkeä saada aikaan.

Yhteisiä intressejä, keskusteluja ja toimia tarvitaan kestävien tulosten saavuttamiseksi. Nousi esiin pakolaisten vaikea asema, jos Turkki siirtää heitä nk. ”turvavyöhykkeelle”. Humanitaarinen tilanne voi käydä hyvin vaikeaksi. EU:n tulee pystyä puhumaan yhdellä äänellä.

Neuvoston päätelmät (Syyria ja Turkin poraustoiminta itäisellä Välimerellä)

EU onnistui 9.10. Koillis-Syyriaa koskevalla lausunnollaan antamaan vahvan viestin. Johtuen Turkin sotilaallisten toimien vahvistumisesta ja muuttuvasta tilannekuvasta nähtiin välttämättömäksi antaa asiasta ulkoasiainneuvoston päätelmät 14.10. Päätelmät luonnosteltiin tavallisesta menettelystä poiketen ministeritasolla. Keskustelua käytiin Turkin sotilaallisista toimista, niiden tuomittavuudesta

sekä Turkin asemasta alueella. Tilanne on poikkeuksellinen, koska kyseessä on EU-hakijamaa ja Naton jäsenmaa. Todettiin tarve myös dialogin jatkamiseen Turkin kanssa. EU:n tulee olla viesteissään yhtenäinen.

Päätelmissä EU ml. tuomitsee Turkin sotilaallisen toiminnan, vaatii Turkkia lopettamaan sotilaalliset toimet Koillis-Syyriassa sekä vetämään pois joukkonsa. EU ilmaisee vakavan huolen Turkin toimien vaikutuksesta humanitaariseen tilanteeseen, terrorismin vastaiseen taisteluun ja YK-vetoiseen Syyrian poliittiseen prosessiin. Päätelmissä on asevientilinjaus, joka on ilmaistu poliittisena sitoumuksena, ei oikeudellisena säännöksenä. Tällä EU-maat ”sitoutuvat vahvoihin kansallisiin kantoihin päätöksissään asevienneissä Turkkiin” ja koordinoimaan kantoja EU:n puolustustarvikevientiä koskevan yhteisen kannan puitteissa (2008/944/CFSP), ml. alueellisen vakauden kriteeri 4. Asiaa tullaan käsittelemään yksityiskohtaisesti työryhmätasolla.

Ulkoministeri Pekka Haavisto kertoi Suomen tuominneen Turkin toimet 9.10. ja että valtioneuvosto ei tule myöntämään uusia asevientilupia Turkkiin tai muihin sotaan käyviin maihin. Haavisto piti hyvin tärkeänä, että EU antaa päätelmät. Uhkaukset pakolaistilanteen osalta eivät ole hyväksyttävissä. Dialogia Turkin kanssa tulee jatkaa.

Turkin poraustoimintaa itäisellä Välimerellä koskevissa päätelmissä todettiin tuki Kyproksen suvereniteetille ja alueelliselle koskemattomuudelle. Tilanne tulee ratkaista neuvotteluiden kautta ja noudattaen kansainvälistä oikeutta. Ulkoasiainneuvosto päätti poliittisella tasolla ns. tyhjän pakoteregiiimin perustamisesta. Seuraavassa vaiheessa voitaisiin päättää ml. mahdollisista varojen jäädytyksistä ja matkustusrajoitteista. Kyseeseen voisivat tulla henkilöt ja toimijat, jotka ovat mukana laittomassa poraustoiminnassa itäisellä Välimerellä. Neuvoston työryhmät tulevat käsittelemään asiaa. Heinäkuun ulkoasiainneuvosto hyväksyi edelliset päätelmät 15.7., jonka jälkeen Turkin poraustoiminta alueella on jatkunut.

6. Afganistan

Siirrettiin käsiteltäväksi myöhempään ulkoasiainneuvostoon (kokouksessa ajankohtana ilmoitettiin marraskuun).

7. Ukraina

Ukrainan osalta ulkoasiainneuvosto kävi lyhyen taustakeskustelun ennen lounastapaamista Ukrainan ulkoministerin Vadym Prystaikon kanssa. Kyseessä oli ulkoasiainneuvoston ensimmäinen keskustelu Ukrainasta sen jälkeen, kun maan uusi hallinto astui virkaansa ja siten myös ensimmäinen tapaaminen Prystaikon kanssa.

UAN-keskustelussa pidettiin tärkeänä välittää viesti Ukrainalle EU:n vahvasta tuesta. Tämä oli myös ulkoministeri Haaviston esiin tuoma kanta. Poliittista ja taloudellista tukea Ukrainalle tulee jatkaa. Todettiin ml. Minskin sopimusten toimeenpanon ja poliittisen vuoropuhelun keskeisyys Itä-Ukrainan konfliktin ratkaisemisessa. Puheenvuoroissa Ukrainan hallinnon sitoutumista uudistuksiin pidettiin välttämättömänä ja yhdessä puheenvuorossa viitattiin, ml. konkreettisiin infrastruktuurin korjauksiin. Tuotiin esiin tarve kattavalle dialogille Ukrainan kanssa.

8. Muut asiat

Esillä oli tuleva nimitys kansainvälisen atomienergiajärjestön IAEA:n pääjohtajaksi.

Saatiin tilannekatsaus Varsova-prosessin alaisesta kyberturvallisuuskokouksesta Soulessa 7.-8.10. ja siihen liittyvistä tulevista tapahtumista.

Epävirallinen lounas

Ministereiden epävirallisella lounaalla oli vieraana Ukrainan ulkoministeri Vadym Prystaiko.

Suomen edustajat
 Ulkoministeri Pekka Haavisto, virkamiesdelegaatio

Asiakirjat

Liitteet

Viite

Asiasanat Hoitaa	Syyria, Turkki, UAN Ulkoasiainneuvosto, Ukraina, Afganistan UM
Tiedoksi	EUE, LVM, OKM, OM, PE, PLM, SM, STM, TEM, TPK, TULLI, VM, VNK, YM